

NATUURGEBIED

DE MAASHORST

SPECIAL

Iedereen in deze regio kent natuurgebied De Maashorst. Sommigen wonen of ondernemen in het gebied en anderen genieten als bijvoorbeeld wandelaar, fietser of fotograaf van de natuur. De Maashorst is een van de grootste aaneengesloten natuurgebieden van Noord-Brabant. Een gebied met een prachtige rustige natuurkern, bossen en heidevelden, stuifduinen, vennen en oude drevén. Omgeven door de kernen van de gemeenten Bernheze, Maashorst en Oss. Kortom: een plek waar je van alles kunt beleven en ondernemen. In deze special lees je alles over het gebied en waarom behoud van deze natuurparel zo belangrijk is!

ONTSTAAN VAN DE MAASHORST; EEN REIS IN DE TIJD!

Miljoenen jaren geleden ontstonden veel breuken in de aardkorst. In Nederland is de Peelrandbreuk de belangrijkste geologische breuk; deze loopt van Roermond via Uden naar Alkmaar. Door de breuk ontstonden scheuren en verschuivingen in de ondergrond. Ongeveer 200.000 jaar geleden stroomde de Maas hier 10 km breed. Er was geen dijk en de Maas was een sterk meanderende rivier die veel maasgrind op de Maashorst afzette. Door het omhoogkomen van de zogenoemde horst verplaatste de rivier zich naar de huidige bedding:

Maashorst. Er ontstond een hoogteverschil in het landschap van ongeveer zes meter. Die is ook nu nog het beste zichtbaar in Uden op de wijstgronden. De Peelrandbreuk is nog steeds actief. Elk jaar is er een beweging van een halve millimeter. Af en toe zijn er zelfs nog aardbevingen; de laatsten in 1992 en 2002.

Breuken zijn, zeker in combinatie met het wijstverschijnsel, een zeldzaamheid in Europa. Reden om met de provincies, waterschappen van Limburg en Brabant en een aantal gemeenten een Unesco Geoparkstatus aan te vragen voor dit unieke gebied.

HET UNIEKE WIJSTVERSCIJNSEL

Direct aan de breuklijn grenzen de wijstgronden. Dit zijn drassige, zelfs permanent natte, hoge gronden. Hier komt grondwater juist in de hoogte aan de oppervlakte! Op de hoge, natte, ijzerrijke gronden is bijzondere flora en fauna te zien. Wie kent geen mensen in onze omgeving die Van der Wijst of Verwijst heten? Deze familienaam komt hier vandaan.

DE EERSTE BEWONERS

Waarschijnlijk leefden er 10.000 jaar geleden al mensen op De Maashorst. De ijstijden waren voorbij en de temperatuur ging omhoog. ►

HET OERGEBIED

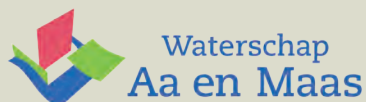
IN BRABANT.NL

WIE DOET WAT IN DE MAASHORST?

In De Maashorst werken vier partners samen aan een robuust natuurgebied waar iedereen van kan genieten. Maar wie zijn die vier partners? En wat is hun rol?

WATERSCHAP AA EN MAAS

Waterschap Aa en Maas zorgt voor veilig, voldoende en schoon water in het oosten van Brabant. We werken in natuurgebied De Maashorst aan een robuust watersysteem dat beter bestand is tegen weersextremen door klimaatverandering. Er is een watersysteem nodig dat water in droge tijden kan vasthouden, en bij dreigende overlast kan afvoeren. De droge zomers van de afgelopen jaren hebben op veel plekken geleid tot een laag grondwaterpeil en een kleine grondwatervoorraad. Zowel de landbouw als de natuur heeft er last van. Daarom voeren we de komende jaren maatregelen uit. Ook kan bijvoorbeeld het herstellen van de Peelrandbreuk meerwaarde hebben voor het gebied. Niet alleen voor de werking van het watersysteem, ook voor de beleving van het landschap en educatie over het gebied.

STAATSBOSBEHEER

Staatsbosbeheer beheert het groene erfgoed van Nederland; er is 270.000 hectare natuur die we beschermen. Met onze kennis en kunde zorgen we voor een sterke en groene omgeving. Wij maken ons sterk voor verschillende thema's, zoals:

- Structurele maatregelen in het watersysteem, waterbeheer en watergebruik tegen droogte en verdroging.
- Zorgen dat de natuur meer CO2 vasthoudt en opslaat door o.m. aanplant van extra bos.
- Inzetten op natuurinclusieve landbouw; duurzame landbouw bevordert de biodiversiteit.
- Effecten van stikstofoverlast verminderen en de natuur helpen herstellen.

GEMEENTE BERNHEZE

De Maashorst is voor Bernheze een belangrijk gebied, vanwege de natuur-, landschappelijke en ecologische kwaliteiten. Het gebied speelt namelijk een grote rol in het behoud en de versterking van de biodiversiteit. Ook voor het in balans houden van de waterhuishouding is het gebied belangrijk. We noemen het niet voor niets ook wel eens de 'spons van de regio'.

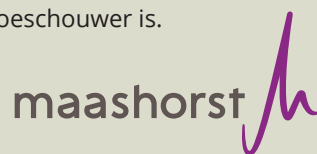
Maar het gebied is ook van groot economisch belang en belangrijk voor de leefbaarheid in onze gemeente en de regio. Redenen genoeg voor gemeente Bernheze, om ons samen met onze buurgemeenten en andere gebiedspartners, in te blijven zetten voor een gezonde en aantrekkelijke Maashorst.

GEMEENTE MAASHORST

Een groot gedeelte van het natuurgebied ligt in de gemeente Maashorst. Wij voelen ons dan ook verantwoordelijk voor een duurzame ontwikkeling van dit bijzondere natuurgebied. We moeten zorgen dat de natuurwaarde behouden blijft, ondanks externe factoren zoals klimaatverandering. En in harmonie met de verschillende vormen van recreatie door inwoners en toeristen.

In de loop der eeuwen is het natuurgebied door toedoen van de mens flink veranderd. De mens was al vroeg actief in het gebied. Daarvan getuigen ook de archeologische vondsten die hier zijn gedaan. Nu krijgt de natuur hier weer de ruimte om zich te herstellen. Een natuurgebied waar planten en dieren zich thuis voelen en waar de mens toeschouwer is.

- De mensen leefden van de jacht en voedsel dat ze in het landschap verzamelden. De primitieve landbouw bestond uit het afbranden van bos en jaarlijks graan telen in de vruchtbare as. Steeds opnieuw, tot alle bos verdwenen was. Men liet vee grazen en de heidevelden ontstonden.

We weten zeker dat er bewoning was vanaf 1800 v. Chr. Er zijn namelijk crematieresten gevonden op het urnenveld van Slabroek. De asresten werden in potten gestopt. In het noordoosten van Slabroek was een groot heideveld, waar de urnen in grafheuvels werden bijgezet. Dit gebeurde van 1800 v. Chr. tot 250 na Chr.

DE EERSTE AKKERDORPEN

Van 50 tot 500 na Chr. waren er Romeinse nederzettingen. Daarna verzwakte de macht van de Romeinen, waren er veel plunderende stammen en was het klimaat zeer vochtig. Vanaf toen was er nauwelijks bewoning. Pas vanaf 700 na Chr. ontstaan de eerste akkerdorpen. De oudste in De Maashorst zijn Hengstheuveld en Menzel. Slabroek dateert van 1200. Overdag graasden de schapen op de heide. De akker werd vruchtbaar

gehouden met mest van de schapen uit de potstal, vermengd met heideplaggen. Deze mest werd uitgereden op de akkers waarbij door het alsmaar rondploegen de bolle akkers ontstonden.

DE MODERNE TIJD

Rond 1900 werd kunstmest uitgevonden; schapenmest was niet langer nodig. Wol kon goedkoper uit Australië aangevoerd worden. Staatsbosbeheer startte met de aanplant van productiebossen. In de jaren '70 werden percelen verdeeld vanwege ruilverkaveling. Het oorspronkelijk zeer natte gebied werd ontwaterd met zeer brede en diepe sloten. De voormalige heidegrond werd in gebruik genomen als landbouwgrond.

Vanaf de jaren '80 veranderde de kijk op de natuur. De handen werden ineengeslagen om De Maashorst weer terug te brengen naar een gevarieerd, soortenrijk gebied. We werken nog altijd aan een betere waterhuishouding en een grote rol voor natuurlijke processen. Inwoners van de regio kunnen weer genieten van de natuur en hier ontspanning en rust vinden.

GROTE GRAZERS: LAAT ZE RUSTIG HUN WERK DOEN EN GENIET VAN HET UITZICHT!

In natuurgebied De Maashorst leven drie grote grazers: de tauros, Exmoorpony en wisent. Imposante dieren, die je hier 'in het wild' kunt bewonderen. Dat doen dan ook talloze bezoekers. Maar niet iedereen weet wat te doen als een grazer zijn of haar pad kruist. Sommigen vinden het spannend, anderen zoeken de dieren juist teveel op. In alle gevallen geldt: houd afstand! Alleen dan kunnen de dieren hun werk als natuurbeheerder goed uitvoeren. Wie afstand houdt en de dieren met rust laat hoeft de vriendelijke reuzen allerm minst te vrezen. "Wij zeggen altijd: wat je geeft is wat je krijgt. Laat je de dieren hun gang gaan, dan laten ze jou ook met rust", zo vertelt kuddebeheerder Marit Hidding van Stichting Taurus.

ROL VAN BEHEERDER

Het streven voor De Maashorst is procesnatuur. Procesnatuur betekent dat de natuur zich ontwikkelt door natuurlijke processen. Daarbij scheidt de mens de optimale voorwaarden en de natuur bepaalt zelf de ontwikkeling. De rol van beheerder wordt steeds verder

overgenomen door natuurlijke begrazing.

"De combinatie van de tauros, wisent en Exmoorpony is trouwens heel bewust gekozen", legt Marit uit. "Ze grazen allemaal op een andere manier en vullen elkaar aan. De dieren maken het landschap diverser en dat betekent meer biodiversiteit.

AFSTAND HOUDEN

Marit: "Taurossen, wisenten en Exmoorpony's gedragen zich anders dan normale koeien en paarden uit de stal. Daar moet je rekening mee houden." Er is een aantal gedragsregels voor bezoekers zodat de dieren rustig hun 'werk' als beheerder kunnen doen en bezoekers kunnen genieten van de natuur. "De nummer 1-regel is dat je altijd minimaal 50 meter afstand moet houden, óók als er een hek tussen jou en de grazer staat", vertelt Marit. "Als ze op het pad staan, loop er dan met een grote boog omheen. Of ga terug als je de situatie niet goed kunt overzien."

Afstand houden en niet aaien en voeren dus. Dat is niet alleen belangrijk voor de veiligheid van de mens, maar ook voor het behoud van het wilde karakter van de dieren. Van nature houden wilde grazers afstand van mensen. Maar als mensen ze teveel benaderen, kunnen ze half tam gedrag gaan vertonen en uit zichzelf bezoekers benaderen. Dat beangstigt bezoekers en kan leiden tot onveilige situaties. Dieren moeten dan uit de kudde worden gehaald en kunnen vaak helaas niet herplaatst worden.

ROOFDIERGEDRAG

Het is heerlijk om met je hond door De Maashorst te wandelen; daar zijn dan ook speciale losloopgebieden voor. In de rest van het natuurgebied moet de hond zijn aangelijnd, om de natuur niet te verstoren. Marit: "Loslopende honden kunnen grote invloed hebben op het gedrag van de grazers en ander wild. Een hond die dichtbij de kudde komt, maakt de dieren angstig. Ze gaan zichzelf verdedigen. En daar hebben andere bezoekers vervolgens last van."

Ook mensen kunnen onbedoeld 'roofdiergedrag' vertonen. "Sommige mensen zijn bang en sluipen de bosjes in om zich te verstoppen. Of ze houden hun armen hoog om een foto te maken", vertelt Marit. "De realiteit is dat het dier je dan als roofdier ziet en bang en defensief wordt." Blijf dus rustig en zorg juist dat het dier je ziet en hoort. En geef het ruimte en tijd om weg te lopen.

WEETJES OVER DE WISENT, TAURUS EN EXMOORPONY

- Wisenten 'schillen' meer bomen en struiken dan alle andere Europese plantenetters.
- De Exmoorpony is een echte nazaat van het Europese wilde paard. Het skelet en de vachtkleur van de

pony zijn vrijwel hetzelfde als dat van prehistorische paarden.

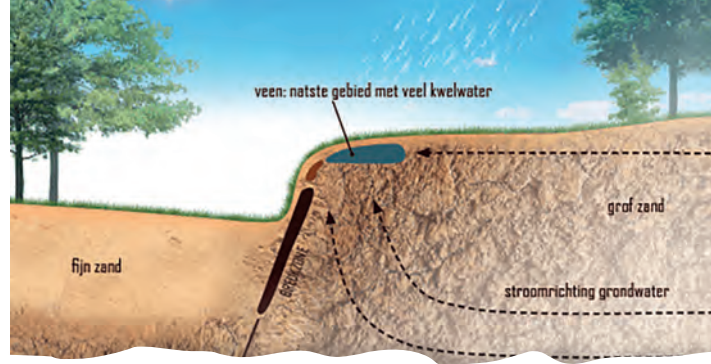
- Wisenten, taurossen en Exmoorpony's houden van een zandbad. Zo ontdoen ze zich van insecten en verzorgen ze hun vacht. De zandkuilen die hierdoor ontstaan vormen een paradijs voor de eitjes van onder meer hagedissen, kevers en graafbijen.
- De tauros is een gefokt runderras dat zowel qua uiterlijk als gedrag op het oerrund lijkt dat hier in de oertijd leefde. Het terugbrengen van deze soort in de natuur heeft grote positieve invloeden op het landschap en dus de biodiversiteit.
- Rondom hun neusgaten en mond hebben Exmoorpony's en de taurossen een grijsbruine kleur. Hierdoor lijkt het net alsof ze hun snuit in een bak met meel hebben gestoken; een zogenoemde meelsnuit.

Dier in nood? Tip van Marit:

"Heb je het vermoeden dat een dier hulp nodig heeft? Bijvoorbeeld een grazer met iets vast aan zijn horens, een kalfje dat alleen staat of een dier dat niet goed kan lopen? Ga nooit zelf helpen; hoe goed bedoeld ook! Neem direct contact op met de beheerder, die is altijd te bereiken. Bel de (juiste)noodnummers, geef de beste beschrijving van de situatie en locatie en laat de beheerder het oplossen."

PEELRANDBREUK EN WIJST: UNIEK FENOMEEN IN DE MAASHORST

Is je weleens opgevallen hoe op sommige plekken in de gemeente Maashorst het water oranjerood is? Misschien heb je je ook al wel eens afgevraagd waar die kleur eigenlijk vandaan komt? Daar zit een bijzonder verhaal achter.

Wat je ziet is ijzerhoudend grondwater, dat op die plek omhoog is gekomen. Dit ijzerhoudende grondwater wordt wijst genoemd. Wanneer dat aan de oppervlakte in aanraking komt met zuurstof, gaat het oxideren oftewel roesten. Daardoor kleurt het water oranjerood! De goede waterkwaliteit maakt het tot leefgebied van bijzondere planten en dieren. Maar waarom komt deze wijst nou eigenlijk op die plek naar boven? Dat heeft te maken met de bodembreuken die het landschap van De Maashorst doorsnijden. De hoofdbreuk die door De Maashorst loopt heet de Peelrandbreuk. Parallel aan die breuk lopen er ook een aantal kleinere breuken door het landschap. En niet alleen door het Maashorst-landschap, want de Peelrandbreuk reikt van Oss tot Roermond tot in Duitsland (en verder).

ONTSTAAN VAN DE PEELRANDBREUK

Deze bodembreuk is ongeveer 400 miljoen jaar geleden ontstaan door beweging van de aardkorst. Dat zorgde ervoor dat aan één zijde van de breuk het landschap veel hoger kwam te liggen dan aan de andere zijde. Op de breuklijn is een ondoorlaatbare laag ontstaan, die een barrière vormt voor grondwater dat van het hoger gelegen gebied (horst) naar beneden (slenk) wil stromen. Botsend tegen de ondoorlaatbare laag wordt het ijzerhoudende grondwater naar boven gestuwd. Daardoor ontstaat de bijzondere situatie dat een hoger gelegen landschap natter is dan het naastgelegen lage landschap.

BIJZONDERE NATUUR

Intussen is door weer, wind en stuifzand die ongelijke hoogte in het landschap op de meeste plaatsen moeilijk

terug te zien. Maar op een plek zoals bij het Sint Annabos is deze nog goed zichtbaar in het landschap. Op die plek is ook de wijstnatuur prachtig te bewonderen. Die natuur kent veel variatie in bodem, waterrijkdom, structuur en voedselrijkdom. Dat maakt dat veel plant- en diersoorten daar een plekje vinden.

Zo kun je daar in de roestige slootjes de ovale bladeren van het duizendknoopfontijnkruid aantreffen. En op de natte graslanden bloeien tussen mei en juli de orchideeën. Op andere plekken in de gemeente Maashorst zijn de tekenen in het landschap vaak subtieler. Zo kan in het groeiseizoen op een akker een scherpe lijn zichtbaar zijn in begroeiing: aan één zijde prachtig groen gewas en aan de andere zijde bruin en droog. Of een laan van eikenbomen gaat plotseling over in elzen, die bekend staan om hun voorliefde voor vochtige grond.

GEOPARK PEELHORST EN MAASVALLEI

Het wijst en de bijbehorende natuur zijn heel specifiek voor de omgeving van het breukenlandschap waar de gemeente Maashorst onderdeel van is. In 2016 is het initiatief Geopark Peelhorst en Maasvallei gestart om dit breukenfenomeen meer onder de aandacht te brengen. Diverse gemeenten en waterschappen hebben de handen ineengeslagen om de breuken zichtbaar en beleefbaar te maken. Maar ook om doorbroken breuklijnen te herstellen om water beter te kunnen vasthouden. Daarnaast worden nog steeds studies uitgevoerd naar de eigenschappen van de breuken. Het ultieme doel van dit initiatief is om te komen tot een Unescostatus voor het gehele breukengebied. Wil je meer weten over de breuken, wijst(natuur) of het Geopark?

Bezoek dan de website van Geopark Peelhorst en Maasvallei.

In gesprek met ecooloog Nico Ettema

40 JAAR BEVLOGENHEID OVER DE NATUUR VAN DE MAASHORST

Nico Ettema doet al sinds 1980 onderzoek naar de kwaliteit van de natuur in De Maashorst. Hij heeft tientallen studenten begeleid en ongelooflijk veel onderzoek gedaan. Naar alles wat groeit, bloeit en leeft op De Maashorst, samen met vrijwilligers en specialisten. We spreken de bevlogen ecooloog over de huidige situatie.

In 2008 werd De Maashorst door de provincie aange-wezen als grootste aaneengesloten natuurgebied van Brabant met procesnatuur. Hier mag de natuur haar gang gaan en wordt het natuurbeheer overgelaten aan de grote grazers. Nico is enthousiast over de diversiteit in het gebied: "Het is enerzijds een stiltegebied met steeds meer soorten. Anderzijds worden droge zandgronden afgewisseld met natte wijstgronden." Ondanks de bedreigingen van droogte, klimaatveranderingen en stikstof is Nico hoopvol nu de soortenrijkdom toeneemt.

GROTE GRAZERS GEVEN MEER SOORTENRIJKDOM

Vroegere begrazing door onder meer schapen en Schotse Hooglanders was erg intensief; de rijke agrarische grond begon versneld te versralen. Bloemen, kruiden en jonge struiken werden tot de grond toe wegge-graasd. Na tien jaar kwamen er taoussen, wisenten en Exmoorpony's voor in de plaats. "Deze grazers hebben elk hun specifieke graasgedrag", vertelt Nico. "Zo maken wisenten paadjes, doorgangen in dichter struikgewas en zandbaden, waar andere diersoorten zoals insecten van profiteren. Ook taoussen maken paadjes en schillen jonge boompjes af. Exmoorpony's knabbelen gras juist heel kort af zodat er open plekken ontstaan én blijven. De grazers dragen ook bij aan de verspreiding van zaden."

Door deze vorm van begrazing ontstaat meer soortenrijkdom. Nico legt uit: "zo zien we bijvoorbeeld een toename van broedparen in het gebied van grauwe klauwieren, raven, tapuiten en zelfs voor het tweede jaar oehoes. Een teken dat we op de goede weg zijn!"

ONDERZOEK NAAR DE STAND VAN DE NATUUR

Op de arme zandgronden horen eiken, berken, vuilbomen en lijsterbessen thuis. In 2010 werd voor het eerst een nulmeting gedaan naar de stand van de natuur. Met tientallen vrijwilligers van IVN en Vogelwacht en diverse specialisten werd onderzoek gedaan. Het aantal soorten bleek toegenomen in vergelijking met 1980. In 2020 startte wederom een uitgebreid onderzoek na tien jaar natuurbeheer met grote grazers.

Om op een objectieve manier de kwaliteit van de natuur op de Maashorst te bepalen werd bij het onderzoek gekeken naar doelsoorten. "Dit zijn soorten die landelijk bepaald zijn als uitgangspunten voor de kwaliteit van een landschap", legt Nico uit. "De Maashorst voldoet ruimschoots aan de norm voor een zandlandschap. Het beekdallandschap bleef door droogte nog onder de norm. In het rapport worden zorgen en bedreigingen door droogte, stikstof en verzuring in beeld gebracht." Ontwikkelingen gaan op en neer.

Door de neerslag van stikstof gingen kruiden in 2010 sterk achteruit ten opzichte van grassen. Net als insecten zoals bijen en dagvlinders, die ervan afhankelijk zijn. Maar door vier zeer droge en warme zomers gingen de grassen sterk achteruit; de open ruimte werd weer in beslag genomen door kruiden. Nico: "Kleine graslandvlindertjes als blauwtjes, hooibeestjes en vuurvliedertjes bloeiden weer op, net als de sprinkhanen. Zij vormen weer voedsel voor broedvogels als de grauwe klauwier."

"Een gezonde bodem is essentieel voor gezonde groei", vertelt Nico. "Bomen zoals de eik zijn afhankelijk van mycorrhiza; schimmels die verbonden zijn met de wortels. Zij leveren de boom mineralen en water in ruil voor koolhydraten." Daar waar het systeem in evenwicht is, vindt een gezonde groei plaats. Maar waar teveel stikstof aanwezig is, verzuurt de bodem en sterft mycorrhiza. Nico: "In zo'n bodem verhongeren en verdrogen de eiken. Als we de natuur zo haar gang laten gaan, gaan er op de droge zandgronden wel veel berken en grove dennen groeien."

NATUUR IN BALANS

Door het natuurbeleid van de afgelopen jaren zijn sommige soorten verdwenen. Maar er is ook toename van kenmerkende soorten op de Maashorst, zoals de genoemde broedvogels. Nico: "Deze soorten tonen aan dat natuurlijke begrazing en het ouder worden van het bos bijdragen aan soortenrijkdom. Een conclusie die positief stemt!"

Benieuwd naar alle uitkomsten van het rapport over de stand van de natuur in de Maashorst? Scan dan de QR-code om te lezen.

NIEUWE GEBIEDSVISIE: PROCESNATUUR LEIDEND IN 2050

In december werd de gebiedsvisie voor De Maashorst vastgesteld door de gemeenteraden van de gemeenten Bernheze, Maashorst en Oss. De samenwerkingspartners, inclusief Staatsbosbeheer en waterschap Aa en Maas, willen de Maashorst verder ontwikkelen tot een robuust natuurgebied waar iedereen van kan genieten. Natuurlijke processen zijn daarin leidend.

Vanwege nieuwe ontwikkelingen in het gebied en maatschappelijke vraagstukken zoals de klimaatverandering, werd de visie voor het gebied geactualiseerd. In de Gebiedsvisie is het gezamenlijk streefbeeld voor 2050 bepaald. Als basis hiervoor gold de 'oude' visie, zoals beschreven in het MaashorstManifest uit 2009.

GOED BALANS TUSSEN VERSTERKEN NATUUR EN RECREATIE

De drie gemeenten streven samen met Staatsbosbeheer en waterschap Aa en Maas naar een gezamenlijk

eindbeeld in 2050: een natuurgebied waarin natuurlijke processen leidend zijn. Met een goede balans tussen recreëren in en het versterken en vergroten van natuur. De belangrijkste onderwerpen in de nieuwe Gebiedsvisie zijn:

- **Water en bodem zijn sturend**

Door de eeuwen heen is het grondgebruik steeds minder afgestemd op het landschap en de ondergrond. Hierdoor is het natuurgebied ernstig verdroogd. Herstel van het natuurlijk watersysteem staat daarom voorop.

- **Herbevestiging ambitie streven naar procesnatuur**
Het stond in 2009 al in het MaashorstManifest: het streven is om als mens zo min mogelijk, of uiteindelijk helemaal niet meer in te grijpen in de natuurlijke processen van het natuurgebied. Uiterlijk in 2050, maar liever eerder. De grote grazers spelen hierin een belangrijke rol.
- **Balans recreatie en natuur: niet alles kan overal**
De laatste jaren is de recreatie-activiteit in het gebied vergroot. Zowel de recreatie zelf als de natuurwaarden komen hierdoor onder druk te staan. Daarom is het van belang hier een goede balans in aan te brengen. Daar zorgen we voor door in zones te werken. Elke zone heeft zijn eigen kenmerken zodat er balans ontstaat.
- **Vanaf 2035 uitbreiding van de begrazing**
Bij minimaal ingrijpen in de natuur door de mens, is het nodig om de begrazing uit te breiden. Dat kan niet meteen vanwege de grote recreatieve activiteit in het gebied. Daarom worden eerst de landschappen rondom

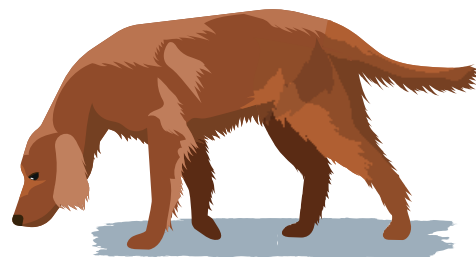
de Maashorst aantrekkelijker gemaakt voor recreatieve activiteiten, zodat er meer ruimte ontstaat in de natuurkern voor begrazing. Onder voorwaarden wordt in kleine stappen gekeken op welke plekken dat mogelijk is. Rond de recreatieve poorten en entrees blijven ook zones van ongeveer 500 meter vrij van begrazing. Hele gebiedsvisie lezen? Scan dan de QR-code:

BELANG VAN PARTICIPATIE

Nu de Gebiedsvisie is vastgesteld, kunnen de partners verder met de praktische vertaling ervan in uitvoeringsplannen. Participatie speelt hierbij een belangrijke rol; deze wordt breder uitgezet en toegankelijker gemaakt. Vanaf 2024 organiseren we twee bijeenkomsten, waarbij belanghebbenden en geïnteresseerden worden geïnformeerd en worden uitgenodigd om mee te denken. In projecten wordt participatie ‘op maat’ mogelijk gemaakt.

WAAROM MAG MIJN HOND NIET LOSLOPEN IN DE MAASHORST?

Iedereen wil genieten van de natuur in onze bossen. Dat kan alleen als we die natuur goed beschermen. Daarom wordt van bezoekers verwacht dat ze op de paden blijven. En dat geldt ook voor hun honden. Natuurlijk is een bos bijzonder interessant voor een hond. Hij ruikt, ziet en hoort van alles - een ree, een haas of een konijnenhol - waar hij het liefst meteen op afgaat. Vandaar dat we in de gebieden waar veel wild zit, verwachten dat honden aan de riem blijven. Zo voorkomen we dat wilde dieren worden opgejaagd en beschermen we planten en dieren. Ook wordt overlast voor andere bezoekers voorkomen. Niet iedereen vindt het fijn als er honden los door het bos rennen.

AAN DE LIJN

Loslopende honden veroorzaken meer leed en onrust in natuurgebieden dan hun baasjes weten. Ze kunnen broedvogels en grote en kleine zoogdieren verstoren. Een hond die bijvoorbeeld dichtbij een dassenburcht komt, kan ervoor zorgen dat een dassenmoeder dagenlang de burcht niet durft te verlaten. Ze kan dan geen voedsel halen voor haar jongen. Of een ree, die in paniek de weg oversteeft omdat een hond het geurspoor van haar territorium heeft verstoord. Ook komen er regelmatig meldingen binnen dat een dier door een hond is gepakt. Vaak moeten faunabeheerders het dier vervolgens uit hun lijden verlossen. Daarom is het zo belangrijk: honden aan de lijn!

Hoe beleven verschillende mensen uit de regio natuurgebied De Maashorst? We laten ze aan het woord!

Wandelaar in De Maashorst:

"Ik vind het verschrikkelijk te moeten melden dat mijn hond vanochtend een ree heeft gepakt. Ik laat haar altijd loslopen en ze heeft nog nooit zoiets gedaan. Ik ben me rot geschrokken! En nu is de ree uit haar lijden verlost. Ik laat mijn hond nooit, maar dan ook nooit meer loslopen!"

HONDENLOSLOOPGEBIEDEN

Gelukkig zijn er maar liefst vijf hondenlosloopgebieden ingericht in De Maashorst. Hier kunnen honden wél naar hartenlust vrijuit rennen. Op de kaart hiernaast is te zien waar deze gebieden zijn.

LET OP: WERK IN UITVOERING

Het hele jaar door lopen er diverse projecten waar de partners in natuurgebied De Maashorst mee bezig zijn. Waar zijn het waterschap Aa en Maas en gemeente Bernheze nu bijvoorbeeld druk mee?

WATERSCHAP AA EN MAAS: WATERSYSTEEM VERBETEREN

Dit jaar voeren we in het natuurgebied maatregelen uit om het watersysteem te verbeteren. Dat doen we om de verdroging van De Maashorst tegen te gaan. We plaatsen bijvoorbeeld extra stuwen, dempen sloten of passen duikers aan. De maatregelen helpen om het regenwater in het gebied beter vast te houden. Dan kan het water in de bodem zakken en de voorraad grondwater aanvullen. We gaan in het natuurgebied op een aantal plekken aan de slag. Voor Herperduin, Heesch, Palmven, Venloop, Hengstheuvel en 't Hultje hebben we een maatregelenpakket opgesteld. Een totaaloverzicht is uitgewerkt in de Maatregelenkaart. Die vind je op www.aenmaas.nl/maashorst. We bereiden nu het uitvoeren van de werkzaamheden voor. Dat zal op korte termijn in het veld gebeuren. Uiteraard informeren we vooraf direct aanliggende (perceel-)eigenaren. Wil je op de hoogte blijven van de voortgang, meld je dan via www.aenmaas.nl/maashorst aan voor de digitale nieuwsbrief.

GEMEENTE BERNHEZE: LIVING LAB EN BOMENPARK

De focus van de gemeente Bernheze ligt op gebiedsvisie de Hooge Vorssel, waar het Bomenpark bij hoort. Deze visie is samen met het Living Lab opgesteld. Het Living Lab is, kort gezegd, een groep van ondernemers en dorpsvertegenwoordiging vanuit het gebied.

Op deze samenwerking zijn wij als gemeente bijzonder trots. Mede ook omdat er ondernemers bij betrokken zijn die in eerste instantie niet met elkaar in gesprek wilden. Uiteindelijk hebben zij samen en dus ook samen met de gemeente deze visie opgesteld.

Op dit moment gaan de gesprekken verder en wordt er een uitvoeringsagenda opgesteld. Ook hier blijft het Living Lab bij betrokken. Uiteraard hebben ook andere bewoners en ondernemers, vanuit het gebied, hier inspraak op als zij dat wensen. Kijk voor meer informatie op www.samenbernheze.nl.

Hoe beleven verschillende mensen uit de regio natuurgebied De Maashorst? We laten ze aan het woord!

Ondernemer Rian van Schijndel (Bernheze Media)

“Voor mij is De Maashorst mijn geboorteplek, waar ik mocht genieten van een veilige omgeving tijdens mijn jeugd, maar later vooral de kracht van de natuur heb leren kennen.

Als ondernemer vind ik ook inspiratie in ons mooie natuurgebied. Dagelijks fiets ik door de bossen naar mijn werk of terug, ik woon maar vijf minuten van mijn werk en na een drukke dag is dat heerlijk tot rust komen.”

WAT KUN JE ZELF DOEN VOOR HET KLIMAAT?

Kleine maatregelen helpen de natuur herstellen; óók in natuurgebied De Maashorst.

ENERGIE BESPAREN

Ook in jouw eigen leefomgeving kan je maatregelen nemen om energie te besparen en minder CO2 uit te stoten. Denk bijvoorbeeld aan het plaatsen van zonnepanelen op jouw dak om je eigen energie op te wekken. Raak je veel warmte kwijt in huis, kijk eens naar isolatiemogelijkheden van muren of ramen. Blijf wel goed ventileren voor een gezond binnenmilieu.

TUIN VERGROENEN

Het vergroenen van je tuin heeft veel voordelen. In de zomer verlaagt een groene tuin de gevoelstemperatuur met maar liefst 7-15 graden. Water kan makkelijker wegzakken in de aarde dan bij tegels; minder wateroverlast dus. Het groen dempt omgevingsgeluiden en geeft veel frisse zuurstof. Goed voor je gezondheid! Tips om je tuin te vergroenen zijn:

1. Vervang je tegels door groen
2. Zet een regenton in je tuin en gebruik dit water voor je planten in plaats van kraanwater
3. Vergroen je dak en isoleer zo je huis beter

SLIMMER ETEN

Wist je dat het 2500 liter water kost om één hamburger te produceren? Als iedereen minder vlees en zuivel gebruikt, scheelt dat veel uitstoot! Wil je toch af en toe vlees of vis eten? Wordt dan flexitariër; zo kun je CO2-voetafdruk bijna halveren. Eet daarnaast zoveel mogelijk lokale groenten en fruit van het seizoen. Voorkom verspilling van eten en kies ook voor minder (plastic) verpakkingen.

KIES KLIMAATVRIENDELIJKE MERKEN EN RECYCLE

Grote merken hebben een immense impact op het klimaat. Waar worden hun producten gemaakt en onder welke omstandigheden? Hoe ziet hun afvalbeleid eruit? Een consument heeft grote invloed door enkel te kopen bij klimaatvriendelijke merken. Of kies voor tweedehands kleding; via speciale websites kom je makkelijk aan mooie, vaak veel goedkopere spullen.

REIS ANDERS

Je kunt je CO2-uitstoot ook beperken door vaker de fiets of trein te pakken in plaats van de auto. Het helpt ook om minder vaak op vliegvakantie te gaan, of door elektrisch te gaan rijden.

'DE BODEM VAN DE MAASHORST MOET WEER ALS EEN SPONS GAAN WERKEN'

De regen kwam met bakken naar beneden de afgelopen tijd. November bleek zelfs de natste maand van de laatste dertig jaar. Al dat water was zeer welkom in De Maashorst. Het natuurgebied kampt al lang met verdroging door een te laag grondwaterpeil, en zowel de natuur als landbouw heeft daar last van. Is het probleem opgelost nu de grondwatervoorraad weer is aangevuld? “Niets is minder waar”, vertelt Simon Schimmel, projectleider bij waterschap Aa en Maas.

Door klimaatverandering komen in de toekomst steeds vaker lange droge periodes afgewisseld met flinke regenbuien voor. “Het watersysteem in De Maashorst is nog niet goed ingericht voor dit soort extreme weersomstandigheden”, legt Simon uit. “De bodem is nu verzadigd, er kan bijna geen water meer bij. Maar als het weer langdurig droog is, daalt ook het grondwaterpeil weer. De bodem kan het water nog niet goed vasthouden.”

TEKENEN VAN VERDROGING

Dat er sprake is van verdroging zie je als je door het gebied wandelt. Bomen en planten verliezen té vroeg in het jaar hun bladeren. In de vennen -een belangrijke drinkbron voor dieren- staat slechts nog een plasje, of ze vallen zelfs droog. En op de landbouwpercelen in de kern van De Maashorst doen apparaten voor beregening van de gewassen hun werk.

Waterschap Aa en Maas liet onderzoeken hoe het komt dat de bodem het water niet goed vasthoudt. Dat heeft meerdere oorzaken. Zo werden vanaf de jaren zestig sloten en beken in ons land massaal rechtgetrokken. Water moest snel worden afgevoerd om overlast voor aanliggende percelen en huizen te voorkomen. Daardoor had het water te weinig tijd om de bodem in te zakken en daalde langzaam het grondwaterpeil.

“Nu mogen beken en sloten weer kronkelen, zodat het water langer in het gebied blijft en de grondwatervoorraad kan aanvullen. Een voorbeeld is de Venloop; die ‘meandert’ weer sinds 2018”, zegt Simon.

Ook de uitbreiding van bebouwing rondom het natuurgebied heeft effect op het grondwaterpeil. De Maashorst ligt hoger; jarenlang was de grondwatervoorraad in De Maashorst voldoende om zelfs te delen met omliggende lagere gebieden. “In de loop der tijd zijn woonwijken dichtbij gebouwd, waarvan de kruipruimtes natuurlijk droog moeten blijven. Daarom zijn er sloten voor afwatering aangelegd. Grondwater stroomt van hoog naar laag. Via die ondergrondse verbindingen tussen het natuurgebied en de woonwijken stroomt het water sneller weg. De grondwatervoorraad is flink gekrompen”, vertelt Simon.

MAATREGELEN VOOR TOEKOMSTBESTENDIG WATERSYSTEEM

Het is dus niet alleen voor het natuurgebied belangrijk om het watersysteem toekomstbestendig te maken, maar ook voor de omliggende gebieden. Het waterschap bereidt maatregelen voor die in 2024 worden uitgevoerd. Simon: “Die helpen om de bodem in De Maashorst weer als een spons te laten werken en water beter vast te houden. Zoals het ondieper maken of dempen van beken

of sloten en het (ver)plaatsen van stuwen. Zo krijgt het water meer tijd om de bodem in te zakken.”

Een stap in de goede richting, maar aanvullende maatregelen zijn volgens Simon nog nodig. Voorbeelden hiervan zijn het afkoppelen van regenwater van het rioolstelsel in de bebouwde gebieden rondom de Maashorst, en aan het op kleine schaal omvormen van naald- naar loofbos. “Maatregelen waarvoor afstemming met de samenwerkingspartners nodig is. En die je ook terugziet in de Gebiedsvisie en het Inrichtings- en beheerplan Daarom blijven we graag nauw betrokken bij de ontwikkeling van De Maashorst. Samen moeten we ervoor zorgen dat de grondwatervoorraad weer voldoende is. Zodat de mooie natuur zich er kan herstellen.”

Hoe beleven verschillende mensen uit de regio natuurgebied De Maashorst? We laten ze aan het woord!

Sporter Ramon Josemanders

“De Maashorst is zo ongeveer mijn achtertuin. Als voorzitter van de wielclub Zeeland stap ik uiteraard regelmatig op de fiets, in dit seizoen vooral op de mountainbike. In de Maashorst liggen verschillende mooie routes voor mountainbikers, sommige echt uitdagend. Bovendien kun je deze makkelijk aan elkaar knopen, zodat je een flink eind kunt fietsen naar bijvoorbeeld Herperduin of Bedafse Bergen. Ik vind het mooi dat ik tijdens mijn tochten veel wandelaars, andere fietsers en mensen die paardrijden tegenkom. Dat kan prima samen, als je rekening met elkaar houdt. Mijn vriendin rijdt paard en samen wandelen we met veel plezier met onze twee honden in het gebied. Ik vind het buiten zijn, in een mooi natuurgebied met ook nog eens bijzondere dieren om je heen echt bijzonder.”

EEN NIEUWE WEBSITE VOOR HET OERGEBIED IN BRABANT

Sinds begin dit jaar heeft natuurgebied De Maashorst een nieuwe website: www.natuurgebieddemaashorst.nl. Door de toegenomen (recreatie)druk op de natuur en de nieuwe gebiedsvisie is het doel van de website inmiddels veranderd. Met de nieuwe website willen de partners in het natuurgebied meer informeren over (het belang van) de natuur en wat er zich in en om het natuurgebied afspeelt.

De vormgeving van de website is opgefrist. Ook is er meer informatie toegevoegd over de organisatie en het beleid over het natuurgebied. In de loop van dit jaar komt er meer informatie over de natuur (planten en dieren) in het oergebied van Brabant en de geschiedenis van De Maashorst. Daarnaast ontwikkelen we een aparte pagina voor de projecten in het gebied en gaan we meldingen over werkzaamheden in het gebied via de website aankondigen.

Wil je op de hoogte blijven? Schrijf je dan in via de website door de QR-code te scannen. Dan ontvang je één keer per kwartaal updates over het natuurgebied, rechtstreeks in jouw mailbox.

GROEPSACTIVITEIT IN HET BOS? VAAK IS EEN VERGUNNING NODIG

In De Maashorst willen we zoveel mogelijk mensen de natuur te laten beleven. Maar een evenement of activiteit organiseren kan niet overal en altijd. De natuur zelf staat op de eerste plaats en we letten dus altijd op de impact van een evenement of activiteit voor het gebied. Daarom is er toestemming nodig, voor je iets organiseert.

Voor alle georganiseerde activiteiten in groepsverband is het nodig een vergunning aan te vragen.

In de Maashorst zijn er diverse grondeigenaren: een perceel of gebied kan van de gemeente zijn, van Staatsbosbeheer of van een particuliere eigenaar. Kijk op de kaart van De Maashorst. Hierop kun je duidelijk zien waar de kwetsbare gebieden zijn. Hier mogen geen activiteiten plaatsvinden omdat het de natuur te veel verstoort.

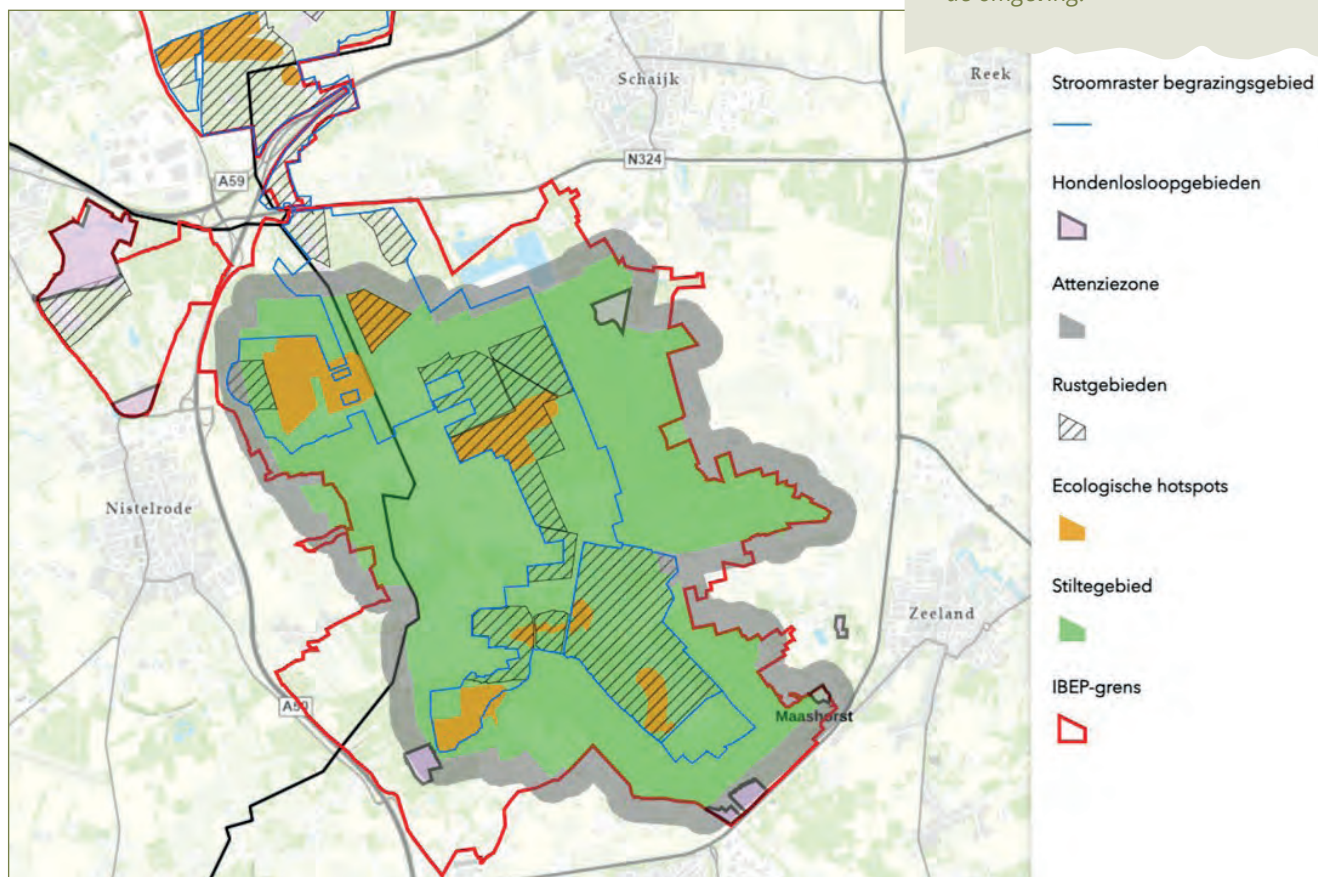
Daarbuiten is een evenement wellicht wel mogelijk. Dien je verzoek in bij de betreffende grondeigenaar. Die bekijkt of er niet teveel activiteiten op een moment plaatsvinden, zodat de rust bewaard blijft. Meer weten? Scan de QR code

Hoe beleven verschillende mensen uit de regio natuurgebied De Maashorst? We laten ze aan het woord!

Recreant Mounir Bouljihad

"De Maashorst is een plek waar ik graag kom om mijn hoofd leeg te maken. Samen met mijn zontje wandelen door de mooie natuur, dieren spotten en door het Kabouterbos wandelen. Vooral in de herfst, als de bladeren kleuren, geniet ik extra van de omgeving."

IEDEREEN KAN MEEDENKEN OVER DE MAASHORST

Natuurgebied De Maashorst is belangrijk voor iedereen die hier woont, werkt, recreëert of onderneemt. De partners in het natuurgebied vinden het dan ook belangrijk dat mensen worden betrokken bij de ontwikkeling van De Maashorst. Dat meedenken en meedoen noemen we burgerparticipatie. Sinds kort is de participatie zó ingericht dat deze energie en grote betrokkenheid beter kan worden benut door de partners.

Zo veel mogelijk inwoners, ondernemers en belangengroepen krijgen de kans om betrokken te zijn bij de ontwikkeling van natuurgebied De Maashorst. Dat wordt op twee manieren georganiseerd; met een oploop twee keer per jaar en met participatie 'op maat' in projecten.

DE MAASHORST OPLOOP

Twee keer per jaar organiseren de partners een informatie- en participatiebijeenkomst. Iedereen is dan welkom. Tijdens deze bijeenkomsten staan de verschillende ontwikkelingen in natuurgebied De Maashorst centraal. Met welke activiteiten zijn we bezig? Welke projecten staan er op de agenda en wie is daarmee bezig?

Bezoekers van de bijeenkomst kunnen aangeven welke ideeën, tips en wensen zij hebben voor het natuurgebied. Ook kun je hierover in gesprek gaan met de partners. Op donderdagavond 14 maart staat de eerste Maashorst oploop gepland. Over de precieze invulling, locatie en tijd wordt binnenkort meer bekend. Via de website www.natuurgebieddemaashorst.nl, de websites en social media van de partners én de Weekbladen houden we je op de hoogte.

PARTICIPATIE 'OP MAAT'

Ieder jaar worden door de partners plannen en projecten ontwikkeld. Deze kunnen niet allemaal wachten op één van de twee oplopen. Per plan of project wordt straks door de verantwoordelijke partner bepaald of en in welke vorm participatie nodig is.

Iedereen die mee wil denken over plannen en projecten in natuurgebied De Maashorst, kan zich tijdens de eerste oploop inschrijven. Wie zich aanmeldt geeft maximaal 3 expertises aan waarvoor hij/zij te benaderen is. Bijvoorbeeld op het gebied van recreatie, natuur(beheer), landschap en (cultuur)historie of ondernemen.

Uit deze lijst benadert de verantwoordelijk partner per project inwoners, bedrijven en organisaties die deskundig zijn op dit gebied.

Het doel van participatie 'op maat' is dat we snel en concreet tot een plan kunnen komen, of een project kunnen uitvoeren. Daarom moeten we met de juiste mensen aan tafel zitten en in een compacte vorm samenwerken. Zo kunnen we sneller schakelen en zijn we flexibeler in de uitvoering.

WAAR GAAT PARTICIPATIE NIET OVER?

Over het 'normale' beheer van het gebied en de bedrijfsvoering van de afzonderlijke partners wordt niet geparticipeerd. Maar uiteraard word je hierover wel geïnformeerd, bijvoorbeeld via de website, social media en weekbladen. Wil je weten wat er speelt in het natuurgebied en hoe je kunt meedenken? Scan de QR code.

HISTORISCHE SCHATTEN IN DE MAASHORST

Wist je dat de mens al eeuwen terug actief was in De Maashorst? Dat blijkt uit tal van spectaculaire archeologische vondsten die hier zijn gedaan. Zo vonden archeologen vorstengraven uit de vroege ijzertijd, een begraafplaats uit de late prehistorie, het grootste bronsdepot van Nederland uit de Romeinse tijd en een aantal vergeten dorpen uit de middeleeuwen.

Tastbare herinneringen uit de (pre)historie die in het huidige landschap nog steeds aanwezig én zichtbaar zijn. Bekijk de oerschatten met een gids, of ga zelf op ontdekkingstocht!

VORSTENGRAF VAN OSS

Het vorstengraf van Oss is het grootste en rijkste vorstengraf van Nederland. Het graf, dat uit de ijzertijd dateert, werd in 1933 ontdekt en onderzocht. Zestig jaar na de ontdekking vond een nieuw onderzoek plaats om het inmiddels in vergetelheid geraakte graf opnieuw op te sporen. Bij de opgraving vonden archeologen onder meer een bronzen urn (een situla) en een gouden zwaard. Dit maakte al snel duidelijk dat een zeer belangrijk iemand hier zijn laatste rustplaats vond: de 'Vorst van Oss'.

PAALGRAVEN

Op dit grafveld, zowel bekend onder de naam Paalgraven als Zevenbergen, werden in de bronstijd en vroege ijzertijd regelmatig mensen begraven. Het grafveld werd in 2007 ontdekt en ligt op een paar honderd meter van het vorstengraf van Oss. Onder één van de zeven heuvels vonden archeologen voor de tweede keer in korte tijd een ongewoon rijk vorstengraf van bijna 40 meter. In 2011 zijn alle grafheuvels en palenrijen op hun oorspronkelijke plek gereconstrueerd. Het resultaat: een machtig archeologisch monument dat je mee terugneemt in de tijd.

URNENVELD SLABROEK

De oudste en nog zichtbare overblijfselen in De Maashorst zijn de grafheuvels: monumenten voor overledenen die centraal onder de heuvel werden begraven. Op de Slabroekse Heide staat de teller van gevonden grafheuvels inmiddels op honderd.

In de vroege ijzertijd is rondom deze heuvels ook een urnenveld aangelegd. Waren de grafheuvels voorbehouden aan een klein deel van de lokale bevolking, in het urnenveld kreeg ieder lid van de gemeenschap een plekje onder een (kleine) heuvel.

De Vorst(in) van De Maashorst

Bronzen enkel- en armbanden, spelden, vlechtringen, toiletspulletjes en delen van een lijkwade. Zomaar een paar vondsten uit het ongewoon rijke graf dat archeologen in 2010 op de Slabroekse Heide vonden.

Of het om een man of vrouw gaat is moeilijk vast te stellen, maar de soort sieraden en spelden wijzen erop dat het om een vrouw met status gaat. Een prehistorische vorstin die hier 2600 jaar geleden in gestrekte positie begraven werd. En dat is opmerkelijk, want in die periode werden mensen vooral gecremeerd.

De bijzondere grafgiften zijn te bewonderen in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden. Ook is hier de 'Bronschat van Nistelrode' te bekijken: in 2004 opgegraven in het tracé van de A50. Nooit eerder zijn in Nederland zoveel bronzen voorwerpen uit de Romeinse tijd bij elkaar gevonden. Meer weten over de cultuurschatten in De Maashorst? Scan de QR-code!

IN ACTIE VOOR EEN TOEKOMSTBESTENDIG BOMENPARK IN HEESCH

Onderdeel van De Maashorst is het gebied de Hooge Vossel, tussen Heesch en Nistelrode. In de jaren 90 werd in de bossen van Heesch een grote vijver gegraven. Het vrijgekomen zand werd gebruikt voor het bouwen van huizen. Op deze plek werd toen rond de vijver een arboretum aangeplant. Dat is geen natuurlijk bos, maar een demonstratiebos. In dit Bomenpark kun je zien welke boomsoorten er gangbaar zijn in Nederland, met informatiebordjes erbij.

Het Bomenpark was van begin af aan een populaire plek, waar honden naar hartenlust vrij mochten rondrennen. Nog steeds is het één van de hondenlosloopgebieden van De Maashorst.

OPKNAPPEN EN KLIMAATBESTENDIG MAKEN

De afgelopen jaren is er weinig onderhoud gepleegd aan de bomen van het Bomenpark. Hoog tijd dus voor groot onderhoud. Ook hebben diverse soorten bomen het erg moeilijk gehad door de grote droogte de afgelopen jaren.

TIJD VOOR ACTIE!

Staatsbosbeheer maakte daarom afgelopen periode samen met de Bosgroep een plan van aanpak. Doel is om het bomenpark op te knappen en te onderzoeken hoe een bos in het algemeen klimaatbestendiger kan worden. Om te weten welke maatregelen er moeten komen, zijn allereerst alle bomen in kaart gebracht. Daarbij werden steeds de volgende vragen gesteld:

- Welke boom is toekomstbestendig en mag uitgroeien tot een mooie grote boom?
- Welke bomen moeten weg om hiervoor ruimte te bieden? Dit heet dunning.
- Wat is een productieboom, waarbij je het hout kunt oogsten?

- Wat is een habitatboom, een boom waar dieren gebruik van maken of in leven?
- Wat is een belevenisboom, met een prachtige kroon of juist vol met spechtengaten waar volop van gesnoept wordt, waar wij van kunnen genieten?!

STIPPEN OP DE BOMEN

In november 2023 zijn stippen op de bomen gezet. Elke stip heeft een eigen betekenis; een oranje stip betekent boom verwijderen. Deze bomen hebben geen toekomstbestemming. Met het vellen van deze bomen krijgen andere bomen meer kans. Bomen met een blauwe stip mogen blijven staan en verder uitgroeien.

Sinds januari 2024 worden de werkzaamheden uitgevoerd. Met bordjes bij de ingangen van het park worden bezoekers geïnformeerd over wanneer de werkzaamheden plaatsvinden. De werkzaamheden zullen naar verwachting voorjaar 2024 klaar zijn. Met dit onderhoud ontstaat een sterker en aantrekkelijker Bomenpark. Waarin volop gerecreëerd kan worden en wat beter opgewassen is tegen veranderende klimaatomstandigheden.

Vragen of meer informatie? Stuur een mailtje naar noord-oostbrabant@staatsbosbeheer.nl

SPECIAAL VOOR DE KINDEREN

WAT IS WAT?

1. schapenwol
2. bladeren
3. modder / zand
4. steentjes
5. verf
6. touw
7. vilenballen
8. honing
9. veren
10. keutels
11. krijt
12. haren

WOORDZOEKER

Kun jij alle woorden vinden en ontdekken wat de oplossing is?

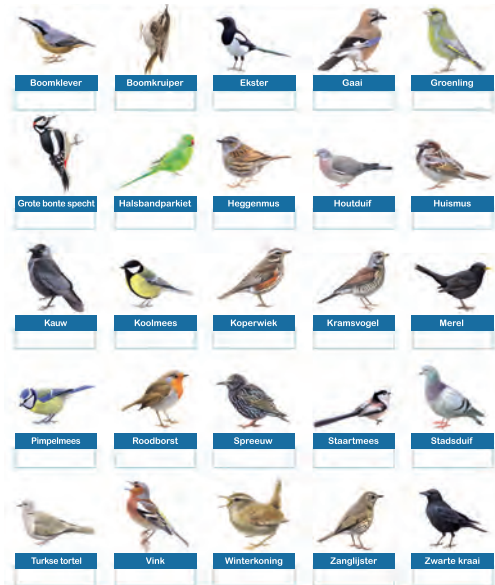
boom, bos, brabant, broedseizoen, dieren, dotterbloem, Exmoorpony, fietsen, klimaat, natuur, oehoe, ontdekken, oranjepuntje, paddenstoel, peelandbreuk, planten, raaf, salamander, tauros, vogels, vorstengraf, vos, wandelen, wisent.

v	m	n	y	w	a	n	d	e	l	e	n	k
s	o	v	e	n	w	i	s	e	n	t	u	k
l	r	r	n	k	o	e	h	o	e	d	l	
e	a	v	s	e	k	p	a	a	r	b	i	i
o	n	d	o	t	t	e	r	b	l	o	e	m
t	j	f	r	g	e	n	d	o	s	o	r	a
s	e	i	u	a	e	n	a	t	o	m	e	a
n	t	e	a	h	a	l	g	l	n	m	n	t
e	i	t	t	r	s	f	s	r	p	o	x	o
d	p	s	l	o	r	u	u	t	a	n	r	e
d	j	e	b	r	a	b	a	n	t	f	s	t
a	e	n	s	a	l	a	m	a	n	d	e	r
p	b	r	o	e	d	s	e	i	z	o	e	n

NATUURSPEL

Speel het spel Wie-ben-ik? Print het telformulier van de Nationale vogeltelling uit voor elke speler. Eén speler kiest een vogel van het formulier, bijvoorbeeld 'gaai', kijkt goed en zegt 'Ik ben een vogel met blauw op zijn vleugel, Wie ben ik?' De anderen stellen vragen. Bijvoorbeeld 'Zit er ook blauw op je kop?' 'Nee.' 'Heb je kleine zwarte streepjes op je kop?' 'Ja.' Wie het denkt te weten zegt 'Je bent een gaai!' Wie het geraden heeft is nu aan de beurt.

Als er op deze manier goed geoefend is met verschillende vogels, zijn de kinderen klaar voor de vogeltelling. Kijk een aantal dagen in je tuin (je mag zelf weten hoeveel), en schrijf op hoeveel vogels je ziet van een bepaalde soort. Noteer het hiernaast of op je telformulier. Zie je bijvoorbeeld 3 eksters, noteer dan 3. Tellen maar!

MAAK JE EIGEN OERMASKER

Teken dit masker na op de grootte die bij jou past en kleur dit in. Knip het uit op de stippellijn.

Meer leuke opdrachtjes om met je klas of thuis te doen? Kijk op www.natuurwijs.nl voor meer dan 100 leuke natuur-opdrachtjes van Staatsbosbeheer.

MAASHORST-RANGER WILMA PETERS

Sinds de komst van de grote grazers in De Maashorst in 2016 is er een team van Maashorst-rangers actief in het natuurgebied. Stuk voor stuk natuurliefhebbers, die helpen bij het monitoren van de grazers, het controleren van de rasters, het informeren van bezoekers en begeleiden bij excursies. Wilma Peters fietste al nagenoeg dagelijks in De Maashorst -haar 'achtertuin'- toen ze Maashorstranger werd. "En iedere dag is het weer genieten."

Wilma weet nog dat de grazers in het gebied kwamen: "Ik vond ze erg indrukwekkend en ging bijna elke dag wel even kijken. Op een van die momenten sprak ik de beheerder en die vroeg of ik misschien ranger wilde worden." Hoewel groot natuurliefhebber, vroeg Wilma zich af of ze dat wel kon. "Gelukkig bleken er speciale opleidingsdagen te zijn, met veldbezoeken, om een echte ranger te worden", vertelt ze. "Mijn man en ik zijn allebei met pensioen en hebben ons direct opgegeven."

VAST DAGELIJKS RONDJE

Wilma fietst elke dag een vast rondje door de zuidelijke natuurkern van De Maashorst. Op sommige stukken zet ze de fiets even aan de kant en wandelt ze verder. "Ik controleer de rasters; zijn ze nog heel? Staat er voldoende stroom op? Zijn alle poortjes goed dicht?", legt Wilma uit. "En ondertussen geniet ik van de natuur en kijk ik of het goed gaat met de grazers. Ik heb geleerd hun gedrag te 'lezen' en conditie te beoordelen. En ik tel de dieren om te checken of er geen mist." Via een app houdt ze contact met de kuddebeheerders; zo kan snel worden doorgegeven of er iets aan de hand is.

Een van de mooiste gebeurtenissen is de geboorte van kalfjes, vertelt Wilma. "Dan zie je een koe met een kalfje op komst en de dagen erop zie je haar even niet. En dan ineens is ze er weer; mét een kleintje. Ik heb ook weleens meegemaakt dat we dachten dat er twee kalfjes waren geboren, maar dat er nog een derde het bos kwam uitgelopen. Heel bijzonder!"

VOLGEBOEKTE EXCURSIES

Naast het werk in het veld, begeleiden de Maashorstrangers ook excursies vanuit het Natuurcentrum De Maashorst bij Slabroek. "En die zijn vaak al snel volgeboekt", aldus Wilma. "Er komen hele schoolklassen en zelfs mensen uit het buitenland. Het is ook een erg leuke taak als ranger. Bezoekers zijn vaak erg enthousiast."

Er zijn vaak meerdere rangers tegelijk in het gebied en Wilma maakt regelmatig even een praatje. "We merken ook dat er steeds wat meer bezoekers zijn. Dat komt ook door corona; veel mensen zijn toen aan het wandelen geslagen. We kunnen deze 'nieuwe' bezoekers een hoop vertellen en dat maakt mijn rol als ranger extra leuk!"

COLOFON

Uitgever: Partners natuurgebied De Maashorst
Hoofdredactie: Gemeente Maashorst
Redactie: Gemeente Bernheze, Gemeente Maashorst, Staatsbosbeheer, Waterschap Aa en Maas
Vormgeving: Gemeente Maashorst
Aan deze editie werkten mee: Stichting Taurus, FREE Nature, Nico Ettema
Meer informatie: www.natuurgebieddemaashorst.nl
Druk: nummer 1 - 2024
Copyright © 2024 Gemeente Maashorst
Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de uitgever.